

Nr 122

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

1) förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar; samt

2) förordning om ändrad lydelse av 17 § förordningen den 27 mars 1953 (nr 97) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar;

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Per Edvin Sköld

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en höjning av grundfonden för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa från 275 till 325 miljoner kronor. Vidare förordas sådan ändring i de för stadshypoteks- och bostadskreditinstitutionerna gällande författningsbestämmelserna, att kravet på tillämpning av brandstadgans bestämmelser för stad icke vidare skall gälla såsom förutsättning för belåningsrätt inom tätort.

Förslag

till

förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar

Härigenom förordnas, att 2, 5 och 17 §§ förordningen den 27 mars 1953 om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Nuvarande lydelse

2 §.

Såsom grundfond för kassan ställer staten genom fullmäktige i riksgäldskontoret till förfogande svenska statens tre och en halv procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av *tvåhundra sjuttiofem* miljoner kronor.

Grundfundsobligationerna fortfara — — — äro fullgjorda.

5 §.

De obligationer, — — — fastställd amortering.

Obligationslån skall — — — lånevtalet bestämd.

Därest grundfonden skulle genom förluster, som uppkommit på kassans rörelse i dess helhet, nedgå till *tvåhundra sextio* miljoner kronor, må kassan icke upptaga nytt lån med mindre Konungen lämnar tillstånd därtill. Om grundfonden av sådan anledning skulle nedgå till *tvåhundra femtio* miljoner kronor, må nytt lån icke upptagas med mindre riksdagen på Konungens framställning det medgiver.

Finner kassans — — — anmälan därom.

17 §.

Ansökan om — — — hos Konungen.

Föreslagen lydelse

2 §.

Såsom grundfond för kassan ställer staten genom fullmäktige i riksgäldskontoret till förfogande svenska statens tre och en halv procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av *trehundra tjufem* miljoner kronor.

Grundfundsobligationerna fortfara — — — äro fullgjorda.

5 §.

De obligationer, — — — fastställd amortering.

Obligationslån skall — — — lånevtalet bestämd.

Därest grundfonden skulle genom förluster, som uppkommit på kassans rörelse i dess helhet, nedgå till *trehundra tio* miljoner kronor, må kassan icke upptaga nytt lån med mindre Konungen lämnar tillstånd därtill. Om grundfonden av sådan anledning skulle nedgå till *trehundra* miljoner kronor, må nytt lån icke upptagas med mindre riksdagen på Konungens framställning det medgiver.

Finner kassans — — — anmälan därom.

17 §.

Ansökan om — — — hos Konungen.

Nuvarande lydelse

Inom den del av riket, som Konungen bestämmer för föreningen, äger denna utöva verksamhet i samtliga städer och köpingar samt andra samhällen, för vilka de för stad meddelade bestämmelserna i byggnadsstadgan, hälsovårdsstadgan och brandstadgan äro gällande, så ock i annat inom samma del av riket beläget samhälle eller tätare bebyggt område, som av Konungen förklarats skola tillhöra verksamhetsområdet.

Ej må — — — bestämt minimibelopp.

Föreslagen lydelse

Inom den del av riket, som Konungen bestämmer för föreningen, äger denna utöva verksamhet i samtliga städer och köpingar samt andra samhällen, för vilka de för stad meddelade bestämmelserna i byggnadsstadgan och hälsovårdsstadgan äro gällande, så ock i annat inom samma del av riket beläget samhälle eller tätare bebyggt område, som av Konungen förklarats skola tillhöra verksamhetsområdet.

Ej må — — — bestämt minimibelopp.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1955.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 17 § förordningen den 27 mars 1953
(nr 97) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar**

Härigenom förordnas, att 17 § förordningen den 27 mars 1953 om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Nuvarande lydelse

17 §.

Ansökan om — — — hos Konungen.

Inom den del av riket, som Konungen bestämmer för föreningen, äger denna utöva verksamhet i samtliga städer och köpingar samt andra samhällen, för vilka de för stad meddelade bestämmelserna i byggnadsstadgan, hälsovårdsstadgan och brandstadgan äro gällande, så ock i annat inom samma del av riket beläget samhälle eller tätare bebyggt område, som av Konungen förklarats skola tillhöra verksamhetsområdet.

Ej må — — — bestämt minimibelopp.

Föreslagen lydelse

17 §.

Ansökan om — — — hos Konungen.

Inom den del av riket, som Konungen bestämmer för föreningen, äger denna utöva verksamhet i samtliga städer och köpingar samt andra samhällen, för vilka de för stad meddelade bestämmelserna i byggnadsstadgan och hälsovårdsstadgan äro gällande, så ock i annat inom samma del av riket beläget samhälle eller tätare bebyggt område, som av Konungen förklarats skola tillhöra verksamhetsområdet.

Ej må — — — bestämt minimibelopp.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1955.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler fråga om *höjning av grundfonden för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, m. m.* samt anför därvid följande.

I. Ökning av stadshypotekskassans grundfond

I 2 § förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar stadgas, att staten genom fullmäktige i riksgäldskontoret till förfogande såsom grundfond för kassan ställer svenska statens 3 1/2 procent obligationer, uppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av 275 miljoner kronor.

Enligt 5 § tredje stycket må kassan, därest grundfonden genom på kassans rörelse i dess helhet uppkomna förluster skulle nedgå till 260 miljoner kronor, icke upptaga nytt lån med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnar tillstånd. Om grundfonden av sådan anledning skulle nedgå till 250 miljoner kronor, må nytt lån icke upptagas med mindre riksdagen på framställning av Kungl. Maj:t det medger.

Vidare stadgas i 3 §, att sammanlagda beloppet av kassans utelöpande obligationer icke må uppgå till mera än tio gånger beloppet av grundfonden.

I skrivelse den 2 februari 1955 har *styrelsen för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa* hemställt, att grundfondens belopp måtte höjas med 70 miljoner kronor till 345 miljoner kronor samt att 5 § i 1953 års förordning måtte ändras på så sätt, att de där angivna gränserna höjes från 260 miljoner och 250 miljoner kronor till respektive 330 miljoner och 320 miljoner kronor.

Utvecklingen under senare år beträffande stadshypotekskassans obligationsskuld redovisas av styrelsen i följande sammanställning.

	Utlämnade obligationer (milj. kr.)	Nettobelopp utelö- pande obligationer (milj. kr.)
1949 års slut.....	1 873	1 813
1950 » »	1 954	1 891
1951 » »	2 123	2 058
1952 » »	2 262	2 192
1953 » »	2 441	2 363
1954 » »	2 657	2 574

Till belysning av frågan i vad mån den återstående upplåningsrätten — 176 miljoner kronor (2 750—2 574) — kan anses tillfyllest för att möta de anspråk, som under den närmaste tiden kan komma att ställas på stadshypoteksinstitutionen, nämnes att nettolåneökningen beträffande utestående hypotekslån uppgick till 169 miljoner kronor under år 1951, 135 miljoner kronor under år 1952, 177 miljoner kronor under år 1953 och 201 miljoner kronor under år 1954. Styrelsen uttalar härefter följande.

Det är givetvis icke möjligt att med någon större grad av säkerhet bilda sig en uppfattning om den låneökning, som rörelsen kan resultera i under den närmaste framtiden. Stadshypotekskassan synes dock böra vara beredd att tills vidare möta låneanspråk av i stort sett samma omfattning som under de senaste åren. Med hänsyn härtill torde den nuvarande upplåningsmarginalen å 176 miljoner kronor få anses alltför knapp för att medgiva erforderlig rörelsefrihet under de cirka fem kvartal, som skulle återstå, därest prövning av frågan om en ökning av grundfonden skulle anstå till 1956 års riksdag.

Beträffande storleken av det belopp med vilket grundfonden bör ökas uttalar styrelsen att ökningen icke synes böra fastställas till mindre belopp än 70 miljoner kronor. Om man tills vidare räknar med en årlig nettolåneökning motsvarande genomsnittet för åren 1951—1954, skulle vid en sådan ökning av grundfonden frågan om fondens storlek icke behöva aktualiseras på nytt förrän om fyra eller fem år.

Över framställningen har *ytttranden* avgivits av *fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret* samt *bank- och fondinspektionen*.

Framställningen tillstyrkes eller lämnas utan erinran av fullmäktige i riksgäldskontoret samt bank- och fondinspektionen. *Bank- och fondinspektionen* anser i likhet med stadshypotekskassans styrelse, att den nuvarande upplåningsmarginalen — mot bakgrunden av stadshypoteksinstitutionens utlåningsökning under de senaste åren — får anses alltför knapp för att medgiva erforderlig rörelsefrihet under de cirka fem kvartal som skulle återstå, därest frågan om en ökning av stadshypotekskassans grundfond skulle anstå till 1956 års riksdag. Inspektionen påpekar att den föreslagna grundfondshöjningen är högre än som eljest brukat ifrågakomma men finner i och för sig ingen anledning till erinran mot det yrkade beloppet. Inspektionen understryker emellertid ånyo sin vid flera tidigare tillfällen

framförda mening, att systemet med statliga grundfonder för hypoteksinstitutionerna utan olägenhet borde kunna slopas.

Fullmäktige i riksbanken tillstyrker en ökning av grundfonden med 50 miljoner kronor eller sålunda till 325 miljoner kronor.

Departementschefen. Frågan om höjning av stadshypotekskassans grundfond har under senare år vid upprepade tillfällen varit föremål för statsmakternas prövning. Senast höjdes beloppet efter beslut av 1953 års riksdag från 235 till 275 miljoner kronor. Då nu en förnyad höjning torde vara ofrånkomlig, synes beloppet böra avvägas så, att frågan om en författningsändring icke alltför snart ånyo uppkommer. I likhet med bankofullmäktige finner jag emellertid i sådant hänseende tillräckligt, att fonden ökas med 50 miljoner kronor eller sålunda från 275 miljoner till 325 miljoner kronor. Det ligger i sakens natur, att förslaget icke innebär att hypotekskassan inom den angivna gränsen skall få företräde för sina kreditbehov. Låneverksamheten måste självfallet fortfarande drivas på ett sätt, som står i överensstämmelse med den allmänna restriktiviteten på kreditmarknaden. I anslutning till en höjning av grundfondsbeloppet bör de i 5 § angivna gränserna vid vilka Kungl. Maj:ts respektive riksdagens tillstånd för upptagande av nytt lån blir erforderligt bestämmas till 310 miljoner respektive 300 miljoner kronor. Därest riksdagen biträder ändringsförslaget, torde riksdagen samtidigt böra besluta att obligationer i vederbörlig ordning skall ställas till hypotekskassans förfogande.

II. Fråga om stadshypoteksförenings och bostadskreditförenings verksamhetsområde

Enligt 17 § förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar samt 17 § förordningen samma dag (nr 97) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar äger stadshypoteks- respektive bostadskreditförening inom den del av riket, som Konungen bestämmer för föreningen, utöva verksamhet i samtliga städer och köpingar samt andra samhällen, för vilka de för stad meddelade bestämmelserna i byggnadsstadgan, hälsovårdsstadgan och brandstadgan är gällande, så ock i annat inom samma del av riket beläget område, som av Konungen förklarats skola tillhöra verksamhetsområdet.

Tidigare gällande bestämmelser i fråga om bostadskreditföreningarnas verksamhetsorter, 17 § förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, hade samma innebörd som de nu gällande. Enligt de för stadshypoteksföreningarna förut gällande bestämmelserna, 1 och 2 §§ förordningen den 17 maj 1935 (nr 177) angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verk-

samhet, utövade stadshypoteksföreningarna verksamhet i städer och med städer jämförliga samhällen, varvid det ankom på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida förenings verksamhetsområde skulle få omfatta även annat samhälle än stad. Med stöd av sistnämnda stadgande hade stadshypoteksföreningarna erhållit tillstånd att utöva verksamhet inom ett stort antal samhällen, där förutsättning för tillståndet regelmässigt varit, att de ovannämnda s. k. stadsstadgorna varit gällande för vederbörande samhälle. Den vidgade belåningsrätt, som stadshypoteksföreningarna formellt erhållit genom 1953 års förordning, kan i stort sett sägas innefatta ett stadfästade av den praxis, som tidigare utbildat sig tillståndsvägen.

I gemensam skrivelse den 17 december 1954 har *styrelserna för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa* och *Svenska bostadskreditkassan* hemställt om sådana ändringar i de för institutionerna gällande författningsbestämmelserna, att kravet på tillämpning av brandstadgans bestämmelser för stad icke vidare skall gälla såsom förutsättning för belåningsrätt inom tätort.

Över framställningen har, efter remiss, *yttrande* avgivits av bank- och fondinspektionen.

Styrelserna erinrar inledningsvis om att antalet belåningsorter kommit att minska till följd av de förändringar i den administrativa indelningen av riket, som skett i samband med eller i nära anslutning till kommunindelningsreformen. Sålunda har åtskilliga municipalsamhällen och några köpingar upplösts, varefter någon av stadsstadgorna, i allmänhet brandstadgan, icke kommit att gälla inom den tidigare samhällsbildningens område. Därtill har i åtskilliga fall brandstadgans bestämmelser för stad förklarats icke vidare skola gälla för municipalsamhälle, som tidigare tillhört förenings verksamhetsområde. Sammanlagt har 56 samhällen härigenom upphört att vara belåningsorter för stadshypoteks- och bostadskreditföreningarna. För samtliga dessa har brandstadgans bestämmelser för stad upphört att gälla. Byggnadsstadgans bestämmelser för stad har upphävts för 8 samhällen. Där emot gäller hälsovårdsstadgans bestämmelser för stad fortfarande för samtliga ifrågakvarande samhällen.

Styrelserna uttalar, att det utan vidare torde vara klart, att de vidtagna åtgärderna, som betingats av kommunalpolitiska, allmänt administrativa och liknande synpunkter, icke är liktydiga med att fastighetsbeståndet inom samhällena i fråga icke längre skulle utgöra tillfredsställande belåningsunderlag för föreningarnas kreditgivning samt anför i fortsättningen följande.

De handlingar, som varit tillgängliga för kassorna vid behandlingen av detta ärende, innehålla icke erforderliga upplysningar för ett tillförlitligt bedömande av anledningen till att byggnadsstadgans bestämmelser för stad i förekommande fall upphört att gälla. Frågan huruvida något eller några av dessa samhällen åter böra bli föremål för föreningarnas verksamhet torde efter närmare utredning få prövas från fall till fall.

Vad angår de samhällen, som upphört att vara belåningsorter enbart av den anledningen att brandstadgans bestämmelser för stad icke vidare gälla, torde frågan om fortsatt låneverksamhet genom föreningarna inom dessa samhällen kunna bedömas från mera generella utgångspunkter. Såsom framgår av den ovan åberopade litteraturen sammanhänger den alltmer framträdande tendensen att avlysa nämnda bestämmelser från tillämpning å landskommunernas tätorter med den allmänna upprustning av brandförsvaret inom landsortskommunerna, som följt av bestämmelserna i 1944 års brandlag och brandstadga. Framställningar om att förordnande om tillämpning av brandlagens och brandstadgans bestämmelser för stad ej skulle meddelas för viss tätort har motiverats med att något behov därav ej ansetts föreligga. I yttranden över dylika framställningar har riksbrandinspektören förklarat sig icke hava något att erinra däremot men samtidigt hemställt, att föreskrift måtte meddelas om, att i blivande brandordning skulle intagas vissa särbestämmelser för tätorten. Avskrifter av riksbrandinspektörens yttranden ha överlämnats till vederhörande länsstyrelse för iakttagande vid brandordningens fastställande. Sammanfattningsvis torde kunna sägas, att den nya brandskyddslagstiftningen samt den tillsyn över brandförsvarets ordnande inom landets olika kommuner, som utövas av Statens brandinspektion samt av länsstyrelserna med biträde av länsbrandinspektörerna, måste anses innebära erforderliga garantier för att tätorterna erhålla det brandförsvaret, som med beaktande av omständigheterna i varje särskilt fall kan anses påkallat. Härav torde följa, att tillräckliga skäl numera icke kunna åberopas som stöd för kravet på tillämpning av brandstadgans stadsbestämmelser för att viss tätort automatiskt skall få ingå i förenings verksamhetsområde. Vid bedömandet av denna fråga torde icke heller böra bortses från bestämmelserna i 23 § i de ovan åberopade förordningarna för stadshypoteks- och bostadskreditinstitutionerna, enligt vilka byggnad å belånad fastighet eller med tomträtt upplåten tomt skall vara nöjaktigt brandförsäkrad.

I framställningen påpekas vidare, att ett eliminerande av det i författningarna uppställda kravet på en tillämpning av brandstadgans bestämmelser för stad som förutsättning för automatisk belåningsrätt inom viss tätort icke endast skulle medföra rätt för föreningarna att återupptaga låneverksamheten inom de tätorter, som till följd av upphävandet av brandstadgans stadsbestämmelser upphört att vara belåningsorter, utan även tillföra föreningarna vissa nya belåningsorter, nämligen sådana tätorter för vilka byggnadsstadgans och hälsovårdsstadgans bestämmelser för stad är gällande men där brandstadgans motsvarande bestämmelser icke är och icke heller varit tillämpliga. Det framhålles emellertid, att berörda konsekvens står i full överensstämmelse med och får anses vara en logisk följd av den effektivisering av landskommunernas brandförsvaret, som genomförts under de senaste åren. Samtliga ifrågakommande samhällen — sammanlagt 17 — torde enligt styrelserna få anses vara av sådan struktur, att betänkligheter icke behöver hysas mot utlåningsverksamhet genom stadshypoteks- och bostadskreditförening. Verksamheten skulle givetvis — på samma sätt som i fråga om all utlåning genom institutionernas försorg — få anpassas med avseende å belåningsobjekt och lånegränser med beaktande av omständigheterna i varje särskilt fall.

Bank- och fondinspektionen tillstyrker de föreslagna författningsändringarna. Inspektionen framhåller att tillämpningen av 1944 års brandlag synes ha medfört en sådan förbättring av landskommunernas brandskydd att de inom dessa kommuner belägna tätorterna i sådant hänseende är i stort sett jämförbara med de mindre städerna under giltighetstiden för 1923 års brandstadga. Inspektionen har vidare inhämtat att riksbrandinspektörens anvisningar rörande ordnandet av brandskydd i f. d. municipalsamhällen numera torde allmänt och i väsentliga delar vinna beaktande.

I anledning av det i framställningen gjorda påpekandet att föreningarna är skyddade mot brandrisken genom att låneobjekten är obligatoriskt brandförsäkrade, anmärker bank- och fondinspektionen, att detta givetvis är riktigt, men erinrar, att berörda omständighet kan återopas beträffande alla byggnader oavsett deras belägenhet. Påpekandet saknar därför enligt inspektionen betydelse i förevarande sammanhang.

Departementschefen. De nu ifrågavarande bestämmelserna om belåningsorter har tillkommit i syfte att minska riskerna vid föreningarnas utlåning. Kravet på att brandstadgans bestämmelser för stad skall vara tillämpliga för rätten att bedriva belåning inom tätort synes emellertid numera ha förlorat sin betydelse med hänsyn till den utveckling av brandskyddet som under senare tid ägt rum även på de orter där dessa bestämmelser icke gäller. På grund härav och då icke heller i övrigt anledning till erinran föreligger, tillstyrker jag de föreslagna författningsändringarna.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1) *förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar; samt*

2) *förordning om ändrad lydelse av 17 § förordningen den 27 mars 1953 (nr 97) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar;*

dels ock besluta att staten skall, för ökning av Konungariket Sveriges stadshypotekskassas grundfond, genom fullmäktige i riksgäldskontoret ställa till förfogande svenska statens tre och en halv procent obligationer, uppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av femtio miljoner kronor med rätt för kassan att i enlighet med de i förordningen angående kassan givna bestämmelserna taga obligationerna i anspråk.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Olle Lindberg